

Известия Волгоградского государственного педагогического университета. Серия Филологические науки. – 2009. – №2 (46). – С. 48-52. *Дейк Т. А. ван.* Язык. Познание. Коммуникация / Тойн А. ван Дейк. – М.: Прогресс, 1989. – 307с. *Демьянков В. З.* Политический дискурс как предмет политологической филологии / В. З. Демьянков // Политическая наука. Политический дискурс: История и современные исследования. – М.: ИНИОН РАН, 2002. – № 3. – С.32-43. *Карасик В. И.* Языковой круг: личность, концепты, дискурс / Владимир Ильич Карасик. – Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с. *Кубрякова Е. С.* Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века (опыт парадигмального анализа) / Елена Самойловна Кубрякова // Язык и наука конца XX века. – М.: Рос. гуманитар. ун-т, 1995. – С. 144-238. *Науменко Л. П.* Діловий дискурс та його функціонально-стильові характеристики / Л. П. Науменко // Культура народов Причерноморья. – 2003. – №37. – С. 122-124. *Наумова Н. Г.* Реалізація комунікативно-прагматичних настанов ділового дискурсу / Наталя Григорівна Наумова // Мовні і концептуальні картини світу. – К.: Логос, 2000. – С. 225- 261. *Серіо П.* Как читают тексты во Франции / Патрик Серіо // Квадратура смысла. Французская школа анализа дискурса / Пер. с франц. и португ. – М.: Прогресс, 1999. – С. 14-53. *Слышкин Г. Г.* Дискурс и концепт (о лингвокультурном подходе к изучению дискурса) / Геннадий Геннадьевич Слышкин // Языковая личность: институциональный и персональный дискурс. – Волгоград: Перемена, 2000. – С. 38-45. *Чрдилели Т. В.* Структура, семантика и прагматика делового диалогического дискурса (на материале современного английского языка): дис. ... кандидата филол. наук: 10.02.04 / Татьяна Васильевна Чрдилели. – Х., 2004. – 216 с. *Ширяева Т. А.* Когнитивное моделирование интитуционального делового дискурса: дис. ... доктора филол. наук: 10.02.19 / Татьяна Александровна Ширяева. – Краснодар, 2008. – 540 с. *Bargiela-Chiappini F.* Business discourse: old debates, new horizons / Francesca Bargiela-Chiappini, Catherine Nickerson // International Review of Applied Linguistics in Language Teaching. – Berlin: De Gruyter Mouton, 2002. – Volume 40 (4), – pp. 273-286. *Ernst P.* Germanische Sprachwissenschaft / Peter Ernst. – Wien: Facultas Verlags- und Buchhandels AG, 2004. – 302 S. *Wolf G.* Der Business Discourse: Effizienz und Effektivität der unternehmensinternen Kommunikation / Guido Wolf. – Wiesbaden: Gabler Verlag, 2009 – 208 S.

ДЕРДІ Е.Т.

(Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу)

ФОНОВІ ЗНАННЯ ЯК ЕКСТРАЛІНГВІСТИЧНИЙ ФЕНОМЕН У НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

У статті розглядаються недостатньо досліджені на сучасному етапі особливості фонових знань у перекладі, зокрема у перекладі науково-технічної літератури. Фонова інформація, яка міститься в науково-технічних текстах відображає знання невеликої групи людей, що працює у певній галузі науки, техніки, промисловості. Лише за умови правильної інтерпретації даної інформації можливо досягнути адекватності при перекладі текстів науково-технічної літератури.

Ключові слова: фонові знання, науково-технічний переклад, когнітивна система, нафтогазова сфера, інформація.

Дерди Э.Т. Фоновые знания как экстралингвистический феномен в научно-техническом переводе. В статье рассматриваются недостаточно изученные на современном этапе особенности фоновых знаний в переводе, в частности в переводе научно-технической литературы. Фоновая информация, содержащаяся в научно-технических текстах отображает знания незначительной группы людей, которая занята в определенной сфере наук, техники, промышленности. Только при условии правильной интерпретации данной информации возможно достижение адекватности при переводе текстов научно-технической литературы.

Ключевые слова: фоновые знания, научно-технический перевод, когнитивная система, нефтегазовая сфера, информация.

Derdı E.T. The Background Knowledge as the Extralinguistic Phenomenon in the Sci-tech Translation. The article deals with the insufficiently studied background knowledge peculiarities in translation particularly in the process of sci-tech literature translating. The background knowledge involved in sci-tech texts reflects the knowledge of small group of people working in certain branches of science, engineering, industry. The adequacy in the process of sci-tech literature translation is provided by correct interpretation of the information given.

Key words: background knowledge, sci-tech translation, cognition system, oil and gas industry, information.

Процеси глобалізації та активної взаємодії різних культур висувають нові вимоги до усіх учасників міжнародної взаємодії. Перекладач сьогодні розглядається як посередник між комунікантами, які належать до різних лінгвокультурних спільнот з розбіжними мовними та концептуальними картинами світу. Когнітивні системи усіх комунікантів стають одним із важливих факторів, який впливає на процес спілкування, а фонові знання усіх учасників перекладної комунікації відіграють особливу роль.

Відомо, що значення окремих висловлювань та зміст тексту складається не тільки із суми мовних значень його складових елементів, серед яких важливе місце посідають лінгвістичні та екстралінгвістичні знання. Серед останніх особливої уваги заслуговують не досліджені особливості фонових знань у перекладі, а зокрема у перекладі науково-технічної літератури. Фонові знання займають важливе місце в конструюванні та вилученні значення із різних за тематикою та за функціонально-стильовою приналежністю текстів. Саме фонова інформація, яка міститься в науково-технічних текстах відображає знання невеликої групи людей, що працює у певній галузі науки, техніки чи промисловості, а за правильної інтерпретації даної інформації допоможе досягнути адекватності при перекладі текстів науково-технічної літератури.

Об'єктом даного дослідження є феномен фонових знань науково-технічного перекладача.

Предметом вивчення виступають особливості формування та вплив фонових знань на адекватність сучасного науково-технічного перекладу.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати поняття «фонових знань» із різних структурно-смыслових та прагматичних сторін функціонування даного феномену, визначивши основні характеристики науково-технічного тексту та дослідивши роль фонових знань у науково-технічному перекладі.

Необхідність визначення феномену фонових знань, який ще досі має фрагментарний характер, систематизація різних підходів до його вивчення, аналіз впливу фонових знань на досягнення адекватності при перекладі науково-технічної літератури – усе це зумовило **перелік завдань** даної роботи.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять основні засади вітчизняних та зарубіжних вчених, викладені у працях В.Н.Ярцевої, В.Я.Шабеса, Е.М.Верещагіна, В.Г.Костомарова, В.Н.Базильова, Ю.А.Сорокіна, Т.В.Ладиченко, Л.Л.Нелюбіна, Н.М.Разінкіної, Г.Фреге, Х. Кларка.

Сьогодні лінгвісти та філологи приділяють особливу увагу питанням науково-технічного перекладу, тому що швидкі темпи розвитку науки та техніки спричинили потребу в обміні інформацією між представниками різних держав, культур та народностей. На даному етапі історичної еволюції суспільство вважається досить технологізованим, чому сприяла науково-технічна революція та інші пов'язані із нею якісні зміни. Таким чином, для технологічних переворотів ХХ століття, епохи занепаду індустріального суспільства та зародження постіндустріального був притаманним тісний взаємозв'язок двох рушійних сил оновлення матеріально-технічної бази суспільства – науковий інтелект та його матеріалізація у нових поколіннях техніки [Мицик 2008, с.171]. Це дало підставу вести мову про науково-технічний прогрес та його втілення у періодичних хвилях перетворень – науково-технічних революціях.

Таким чином, епоха науково-технічної революції характеризує не тільки якісні зміни виробничих сил, а й відображається у житті суспільства, охоплюючи соціальні відносини, культуру й найрізноманітніші сфери спілкування людей. Отже, вагомим чинником прогресу та збільшення матеріального виробництва є інтелектуальний розвиток та рівень знань людей. Значна кількість фундаментальних відкриттів у природничих науках та формування нової системи виробництва, перехід від машинно-фабричної системи до комплексного автоматизованого виробництва все більше перетворювали працю людини у науково-технічну діяльність зі спостереження й регулювання [Мицик 2008, с.174].

Ярцева В.Н. у своїй праці наголошує, що обумовлений науково-технічною революцією інформаційний вибух та відповідне збільшення нових понять вплинули на інтенсивний обмін мовленнєвими цінностями та посилення міжмовної інтерференції [Ярцева 1977, с.29]. Оскільки беззаперечними лідерами науково-технічної революції залишаються США та Велика Британія, то це і є причиною того, що англійська мова займає перше місце серед інших міжнародних мов. Англійською мовою видається значна кількість наукової літератури [Филин 1977, с.19], що й призводить до потреби зародження та становлення основних засад перекладу сучасної науково-технічної літератури в межах так званого «інформаційного вибуху».

В епоху науково-технічної революції в умовах збільшення потоку інформації та постійного розширення міжнародного науково-технічного обміну переклад наукової літератури здобуває вирішальне значення для прогресу людства, а тому не дивно, що мовознавство ХХ століття все більше уваги приділяло саме функціональному стилю наукової літератури. Наукові й технічні тексти відрізняються один від одного не тільки в області науки та техніки, до якої вони належать, але й ступенем їх спеціалізації. Науковий стиль використовується в тих сферах спілкування, які мають спеціальне призначення та основна ціль яких полягає в необхідності передати інформацію, що відноситься до певної сфери дослідження, доказати певні положення, навести нові результати досліджень, систематизувати і чітко викласти наукові проблеми, а також повідомити конкретні знання з тієї чи іншої галузі.

Науковий виклад думок перш за все повинен впливати на розум, а не на відчуття, і саме тому до найбільш вагомої риси цього стилю відносять чітку синтаксичну організацію речень, ретельний відбір лексики та термінологічність. Нелюбін Л.Л. відзначає, що для стилю науки та техніки характерно вживання слів у їх основних предметно-логічних значеннях, що обумовлено необхідністю донести до читача описані явища у всьому різноманітті характерних для них ознак [Нелюбін 2007, с.59].

Нижче наведено фрагмент типового зразку українського наукового тексту в нафтогазовій сфері та його переклад англійською мовою, де яскраво виявляються характерні риси наукового стилю, включаючи спеціальну термінологію та ускладнений синтаксис:

Під час розробки родовищ набагато частіше виникають поломки від заклинювання

штангообертачів, ніж від перевищення допустимого крутного моменту на колоні насосних штанг. Як правило, заклинювання виникає в свердловинах з великою кривизною свердловини. В цьому випадку, мінімальне навантаження на важелі настільки мале, що внутрішнє фрикційне з'єднання буде проковзувати до того як крутний момент зможе повернути колону насосних штанг.

During the field development, stalled rotators are more likely to be encountered in the field than over torqued rod strings. As a rule, a "stall" situation usually involves wells with highly deviated well bores. In this case, the minimum carrier bar load is so low that the internal friction interface will slip before enough torque can be applied to rotate the rod string. [Копей 2009, с.363].

Отже, стиль науки та техніки відрізняється від інших функціональних стилів мовлення широким використанням термінології та слів позбавлених образності, вживання нормативної лексики, наявністю елементів чіткої письмової традиції, а також стереотипністю синтаксичних конструкцій, дотриманням логічної послідовності викладу та побудови матеріалу на усіх рівнях. Слід пам'ятати, що наукові та технічні тексти розраховані на фахівців, які мають певні знання і для яких відхід від звичного для них способу викладу матеріалу ускладнить розуміння фактів.

Сьогодні дослідження мовленнєвих явищ неможливо собі уявити без опису нероздільно пов'язаних із ними екстралінгвістичних факторів. Відомо, що значення окремих висловлювань та зміст науково-технічного тексту складаються не тільки із суми мовних значень його складових елементів. Процесу розуміння тексту сприяють різного роду екстралінгвістичні знання. До останніх відносять фонові знання, феномен яких у сучасному мовознавстві не є достатньо дослідженим. Так, потрібно розглянути і саме поняття фонових знань у світлі сучасних лінгвістичних поглядів.

Поняття «фонові знання» не має чіткого, однозначного та універсального визначення у вітчизняному мовознавстві, проте це поняття часто вживається у працях з лінгвістики, контрастивної стилістики, лінгвокраїнознавства, теорії перекладу, етнопсихолінгвістики, тобто у тих працях, що певною мірою відображають прагматику мовного знаку та реалії соціуму або соціумів.

Словник лінгвістичних термінів дає визначення фонових знань як суми «загальних знань реалій мовця та слухача, які складають основу мовленнєвого спілкування» [Ахманова 1966, с.498]. Дана дефініція лаконічна і загальна, тим не менше вона відображає односторонній підхід до того, що може бути об'єктом фонових знань, адже реалії, згідно із тим самим джерелом, – це «різноманітні фактори, що вивчаються зовнішньою лінгвістикою, такі як державний устрій певної країни, історія та культура певного народу, мовленнєві контакти носіїв певної мови з точки зору їх віддзеркалення у певній мові», а також предмети матеріальної культури, артефакти [Ахманова 1966, с.498]. Верещагін Є.М. визначає фонові знання як «присутні у свідомості індивіда, члена соціуму, знання, які зберігаються у пам'яті індивіда або у колективній пам'яті, але їх актуалізація залежить від потреби в них і протікає не одночасно, а послідовно» [Верещагін 1990, с. 57]. У цьому визначенні акцентується соціально-культурний характер поняття, а також проводиться розділова лінія між фоновими знаннями індивідуальними та «надіндивідуальними».

В західній лінгвістиці є значна кількість робіт, присвячених ролі фонових знань в процесах сприйняття мовлення, перш за все, під час вивчення іноземної мови. Вже у 40-ві роки ХХ-го століття термін «background knowledge» використовувався з метою описання особливого ефекту, який характеризував вплив певних знань на розуміння прочитаного тексту [Clapham 1996, с.12].

Розглядаються фонові знання і як необхідний елемент знань професійного перекладача. Вони можуть містити різні когнітивні компоненти – вербальний, ситуативний, когнітивний контекст, енциклопедичні знання.

Тим не менше, потрібно виробити єдине, уніфіковане розуміння фонових знань, яке б базувалося на даних когнітивної науки. Слід відзначити, що вивчення різноманітних явищ в лінгвістиці відбувається в рамках когнітивного спрямування, використання підходів якого стає необхідним для вироблення широкого кола лінгвістичних проблем.

Фонові знання, як і знання взагалі, — перш за все, поняття когнітивне. З цього випливає необхідність відмежувати саме фонові знання від конкретних способів їх вербалізації. Іншими словами, які б одиниці мовленнєвого рівня не піддавались аналізу, їх не можна назвати фоновими знаннями. Текст взагалі не містить жодних знань. Про текст можна говорити як про певне інформаційне багаторівневе повідомлення, «що характеризується завершеністю, має вигляд письмового документа, складається із назви (заголовка) та ряду особливих одиниць, поєднаних різними видами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку, мають певну спрямованість та прагматичну установку» [Гальперин 1958, с.18].

Вочевидь, існують певні прийоми вербалізації фонових знань, за допомогою яких окремі фрагменти фонових знань адресанта представляються у тексті, вбудовуються у нього та стають носіями певної інформації. Терміни «інформація» та «знання» в даній роботі вживаються як синонімічні. «Знання – це те, що вже відклалося у свідомості та є частиною пам'яті. Знання – це не зібрання випадкових

фактів, а набір свідчень, об'єднаних у певну впорядковану систему» [Панкрац 1996, с.28], в той час як інформація – в самому загальному вигляді – смисловий зміст тексту. В рамках дослідження доцільним вважається підхід, згідно з яким інформацію розглядають як семантичну, прагматичну та стилістичну. Також потрібно пам'ятати, що прагматична інформація може не містити стилістичної, в той час як стилістична інформація завжди містить прагматичну складову. Розуміння терміну тут, таким чином, відрізняється від його розуміння в теорії інформації.

Мовлення, мовленнєва діяльність з позицій когнітивістики – «...специфічний вид обробки інформації», «складний та досить важливий когнітивний процес», що складається із «передачі та отримання інформації, закодованої мовними засобами» та вимагає «певних прийомів вербалізації задуму, який створюється під час породження мовлення та, навпаки, під час вилучення значення із мовленнєвого висловлювання, що надходить під час його розуміння» [Панкрац 1996, с.165]. При цьому важливою особливістю когнітивної моделі є взаємодія різних видів знань, що активуються в даних процесах. Сьогодні така база знань складається із мовленнєвих та не мовленнєвих знань.

Зрозуміло, що фонові знання мають екстралінгвістичний характер та протиставляються знанням про мову. Досить вагомим залишається запитання: як саме відрізняються знання про світ від власне фонкових знань, чи варто шукати відмінність між цими поняттями? Для відповіді на це запитання варто звернути увагу на те, що сьогодні вважають одиницею екстралінгвістичних знань. На думку провідних когнітологів, такою одиницею є фрейм – «структура даних для представлення стереотипних ситуацій, особливо при організації великих об'ємів пам'яті», «одиниця знань, організована довкола певного поняття, але на відміну від асоціацій, вона містить вагомі, типові та можливі дані для цього поняття» [Кубрякова 1996, с.34].

За умови отримання вихідних даних в процесі обробки інформації, виявляються задіяними знання мовні, фреймові і фонові — знання специфічних фактів, одиничних об'єктів, персоналій та інше. Заперечення проти розуміння фонкових знань виключно як уявлень про реалії, що обов'язково мають культурне або національно-культурне забарвлення, висловлене вище, таким чином, набуває значення.

Отже, між певними фрагментами фонкових знань, яким би терміном їх не називали, стосунки менш стійкі та цілісні, ніж між фрагментами знань у фреймах. Для того щоб здобути знання того чи іншого рівня глибини про будь-який об'єкт фонкового знання, не потрібно знань про об'єкти такої ж якості, що перебувають у певному стійкому взаємозв'язку як у фреймах.

Фонові знання невіддільні від свідомості людини і зберігаються у її пам'яті. Однак, в цілях систематизації і наукового узагальнення різними авторами були зроблені спроби їх групування. Таким чином, можна говорити про обопільність фонкових знань двох людей [Ахманова 1966, с. 498] без врахування комунікативних параметрів та інших лінгвопрагматичних факторів.

Можна стверджувати, що фонові знання неоднорідні, тому згідно зі ступенем їхнього поширення Виноградов В. С. поділяє їх на загальнолюдські, регіональні, лінгвокультуроснавчі, соціально-групові фонові знання [Виноградов 2001, с.30].

Також фонові знання поділяють на глобальні, регіональні, національні, групові та індивідуальні [Виноградов 2001, с.35]. Найбільшу групу становлять глобальні фонові знання, що є надбанням усього людства, та які формувалися на протязі усього історичного розвитку.

Схожу класифікацію запропонував В.Я.Шабес, де фонові знання поділяються на типи відповідно до кількості учасників комунікативних актів: 1) соціальні – відомі усім учасникам комунікативного акту ще до початку повідомлення; 2) індивідуальні – відомі тільки двом учасникам комунікативного акту; 3) колективні – відомі членам певного колективу, що володіють однією професією, соціальними відносинами (наприклад, спеціальні технічні знання, політичні та інші) [Шабес 1989, с.7].

Потрібно сказати, що фонові знання мають здатність до переміщення із одного типу в інший. Наприклад, індивідуальні можуть змінювати свій статус на статус соціальних знань. Це може бути пов'язане із новими поняттями, що супроводжують нові політичні та культурні події, науково-технічні відкриття зроблені окремою особою. Із поширенням нових понять у рамках однієї спільноти, а з часом перетворенням деяких з них у надбання усього людства, індивідуальні фонові знання, що відображали досвід винахідника, стали соціальними.

Така класифікація фонкових знань фактично означає, що фонові знання – будь-які знання, що містяться в пам'яті людини, відмінності між ними стираються, а вказівка на «фоновість» як особлива їхня характеристика виявляється тільки «семантично порожнім» додатком. Таким чином, недоліком наведеного підходу є недиференційований і досить широкий підхід до поняття.

Розмежовуючи фонові знання за тематичними і досить умовними групи, що характеризуються невизначеністю, часто забувають про індивідуальну, конкретну природу явища. Отже, фонові знання надзвичайно різноманітні, індивідуальні та мають різний рівень глибини у кожної людини.

Таким чином, поняття «фонові знання» не передбачає обов'язкової наукової обґрунтованості цього знання, його абсолютної достовірності та емпіричного підтвердження. Виявилось, що фонові знання

можуть мати і раціонально-емпіричний, і донауковий, життєвий, побутовий характер розповсюджених уявлень в науково-технічних текстах. В цілому, питання співвідношення науковості та ненауковості, істинності та неістинності фонового знання залишається за рамками даної роботи і може бути предметом подальших наукових досліджень.

Література

Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. – М.: «Советская энциклопедия», 1966. – 608 с. *Верещагин Е.М.* Язык и культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – М.: Русский язык, 1990. – 246 с. *Виноградов В.С.* Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). — М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. — 224 с. *Гальперин И.Р.* Очерки по стилистике английского языка. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. – 450 с. *Копей Б.В., Копей В.Б., Копей И.Б.* Насосні штанги свердловинної установки для видобування нафти. – Івано-Франківськ: Факел, 2009. – 406 с. *Кубрякова Е.С.* Инференция // Краткий словарь когнитивных терминов / Общ. ред. Е.С. Кубрякова. – М.: Наука, 1996. – С. 33-35. *Мицик Л.М.* Новітня історія країн Європи та Америки (1918-2007) / Л.М. Мицик, Ю.В. Кузьменко. – К.: Академія, 2008. – 614 с. *Нелюбин Л.Л.* Лингвостилистика современного английского языка / Л.Л. Нелюбин. – М.: Наука, 2007. – 128 с. *Панкрац Ю.Г.* Знание // Краткий словарь когнитивных терминов / Общ. ред. Е.С. Кубрякова. – М., 1996. – С. 28-29. *Филин Ф.П.* Научно-техническая революция и проблема билингвизма в современном мире / Ф.П. Филин // Научно-техническая революция и функционирование языков мира. – М.: Наука, 1977. – С.19-28. *Шабес В.Я.* Событие и текст / В.Я. Шабес. – М.: Высшая школа, 1989. – 175 с. *Ярцева В.Н.* Научно-техническая революция и развитие языка / В.Н. Ярцева // Научно-техническая революция и функционирование языков мира. – М.: Наука, 1977. – С.28-37. *Clapham C.* The Development of IELTS: A study of the effect of background knowledge on reading comprehension. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 304 p.

ДИЛАЙ М. П.

(Національний університет „Львівська політехніка”)

СТРАТЕГІЯ МАНІПУЛЮВАННЯ В КОМУНІКАТИВНІЙ МОДЕЛІ АНГЛОМОВНОЇ ПРОТЕСТАНТСЬКОЇ ПРОПОВІДІ

У статті запропоновано інтерактивну модель комунікації „проповідник – паства” з урахуванням комунікативної стратегії маніпулювання. Особливості проаналізованих компонентів комунікативної моделі, зокрема проповідника, пастви, референтної ситуації можна вважати чинниками, які зумовлюють ефективність комунікативної стратегії маніпулювання в англомовній протестантській проповіді.

Ключові слова: комунікативна стратегія маніпулювання, комунікативна модель, мовець, адресат, референтна ситуація.

Дилай М. П. Стратегия манипулирования в коммуникативной модели англоязычной протестантской проповеди. В статье представлена интерактивная модель коммуникации „проповедник – паства” с учетом коммуникативной стратегии манипулирования. Особенности проанализированных компонентов коммуникативной модели – проповедника, паствы, референтной ситуации – можно считать факторами обуславливающими эффективность коммуникативной стратегии манипулирования в англоязычной протестантской проповеди.

Ключевые слова: коммуникативная стратегия манипулирования, коммуникативная модель, адресант, адресат, референтная ситуация.

Dilay M. P. Manipulative strategy in the communicative model of English protestant sermon. The article presents the model of the communicative situation of sermon taking into account a communicative strategy of manipulation. Characteristic features of the analyzed elements of the model – the preacher, the congregation, the referential situation – are considered to be the factors which contribute to the performance of the manipulative strategy in English protestant sermons.

Key words: communicative strategy of manipulation, model of communication, addressor, addressee, referential situation.

Сучасні тенденції у мовознавстві вказують на зростання інтересу до комунікативного аспекту мови та відображають прагнення перейти від системно-структурного опису мови до вивчення її функціонування у процесі комунікації. **Актуальними** стають дослідження різних аспектів дискурсу, зокрема, розгляд стратегій і тактик мовленнєвого спілкування та мовних засобів їх втілення. Недостатньо висвітленим у цьому плані залишається англомовний протестантський дискурс. Як особливий тип спілкування, зумовлений своєрідною релігійною ситуацією у Великобританії, англомовний протестантський дискурс характеризується застосуванням комунікативної стратегії маніпулювання – евристичної інтенційної програми його планування, проведення й керування ним з метою здійснення релігійно-мотивованого впливу на віруючих. Побудова успішної комунікативної стратегії маніпулювання протестантського дискурсу зумовлена низкою чинників, визначення яких вимагає розгляду моделі комунікації.

Об'єктом лінгвістичного аналізу в цій статті є англомовна протестантська проповідь, яку розглядаємо як інваріант англомовного протестантського дискурсу. **Предметом дослідження** є комунікативна стратегія маніпулювання як елемент комунікативної моделі англомовної протестантської проповіді.